

Struktura pripovijedanja u ranoj vrtićkoj dobi

Perko, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:883423>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-06**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

LUCIJA PERKO

ZAVRŠNI RAD

**STRUKTURA PRIPOVIJEDANJA U RANOJ
VRTIČKOJ DOBI**

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: **Lucija Perko**

Tema završnog rada: **Struktura pripovijedanja u ranoj vrtićkoj dobi**

Mentor: **doc. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček**

Zagreb, rujan 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK	2
SUMMARY	3
1. UVOD	4
2. O USVAJANJU JEZIKA.....	5
2.1. Povijest usvajanja jezika	9
2.2. Teorije o usvajanju jezika	10
2.3. Jezične djelatnosti	11
3. PRIPOVIJEDANJE U VRTIČKOJ DOBI	14
3.1. Razvoj vještine pripovijedanja kod djece	14
3.2. Uloga odgojitelja kao poticatelja govora i pripovjedača.....	16
3.3. Pripovijedanje i odabir priča u vrtiću.....	18
4. ISTRAŽIVANJE.....	20
4.1. Opis uzorka	20
4.2. Instrument istraživanja.....	21
4.3. Cilj i problemi istraživanja.....	21
4.4. Hipoteze	22
4.5. Rezultati	23
4.5.1. Rezultati istraživanja proizvodnje (prepričavanje) i razumijevanja priče.....	23
4.5.2. Rezultati istraživanja elemenata strukture pripovjednog teksta kod djece.....	27
4.5.3. Rezultati utvrđivanja statistički značajne razlike s obzirom na dob, spol,.....	28
5. ZAKLJUČAK	29
LITERATURA	30
PRILOZI	35
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	38

SAŽETAK

Osnovno sredstvo komunikacije među ljudima predstavlja jezik, a da bi dijete usvojilo i naučilo jezik, postoje psihofizički, socijalni i lingvistički preduvjeti koje treba zadovoljiti. Usvajajući jezik dijete prolazi kroz dvije psihološki različite faze: predjezičnu (predlingvističku) fazu i jezičnu (lingvističku) fazu. Usvajanje i ovladavanje prvim jezikom predmet je mnogih istraživanja i nastanka mnogih teorija poput empirističke, nativističke i kognitivne teorije. Za uspješno ovladavanje materinskim jezikom neophodno je usvajanje osnovnih jezičnih djelatnosti tijekom komunikacijskoga procesa, a to su slušanje, čitanje, govorenje i pisanje. Vrlo je važna potreba za razvojem urođene govorne sposobnosti kao osnove razvoja svih sposobnosti potrebnih za komunikaciju. Razvijanje uključuje što češće provođenje govornih vježbi kojima se potiču govorne i govorničke vještine, a jedna od tih metoda je i pripovijedanje. Pripovijedanje je složena jezično-spoznajna sposobnost koja na spoznajnom planu zahtijeva strukturiranje priče, a na jezičnome planu dekonstruiranje jezika i jezično oblikovanje priče. Dijete pomoću pripovijedanja opisuje niz događaja koji su se dogodili i pritom slijedi strukturu i kriterije priče koji je određuju. Djeca vještine pripovijedanja razvijaju postepeno i u skladu s kronološkom dobi. Veća izloženost djeteta pričama u ranoj i predškolskoj dobi te poticanje djeteta na samostalno pripovijedanje preduvjeti su uspješnoga pripovijedanja. Uloga vrtića i odgajatelja vrlo je važna u poticanju djeteta da razvije sposobnost služenja svim jezičnim sredstvima u komunikaciji, a odgojitelj treba stvoriti uvjete za uspješnu komunikaciju s djecom putem različitih sredstava i metoda fokusirajući se na pripovijedanje i pričanje priča koje pobuđuju interes i potiču koncentraciju te omogućuju djeci upotrebu mašte i kreativnosti. U empirijskom dijelu vlastitim istraživanjem na grupi djece u predškolskoj ustanovi potvrđene su teorijske pretpostavke o strukturi pripovijedanja.

KLJUČNE RIJEČI: pripovijedanje, pripovjedni tekst, struktura pripovijedanja, usvajanje jezika

SUMMARY

The basic means of communication between people is language, and in order for a child to acquire and learn a language, there are psychophysical, social and linguistic prerequisites that need to be met. By acquiring language, the child goes through two psychologically different phases: the prelinguistic phase and the linguistic phase. The acquisition and mastery of the first language is the subject of many researches and the emergence of many theories such as empiricist, nativist and cognitive theory. Successful mastery of the mother tongue requires the acquisition of basic language activities during the communication process, namely listening, reading, speaking and writing. The need for the development of innate speaking ability is very important as the basis for the development of all the skills needed for communication. Developing involves conducting speaking exercises as often as possible to encourage speaking and speaking skills, and one of these methods is narration or storytelling. Narration is a complex linguistic-cognitive ability that requires structuring the story on the cognitive level, and deconstructing the language and linguistically shaping the story on the linguistic level. Using storytelling, the child describes a series of events that have taken place, following the structure and criteria of the story that determine it. Children develop storytelling skills gradually and according to chronological age. Greater exposure of the child to stories in early and preschool age and encouraging the child to tell stories independently are prerequisites for successful storytelling. The role of kindergarten and preschool teacher is very important in encouraging the child to develop the ability to use all language means of communication, and the preschool teacher should create conditions for successful communication with children through various means and methods focusing on storytelling and telling tales that arouse interest and encourage concentration and enable children using imagination and creativity. In the empirical part, own research on a group of preschool children confirmed the theoretical assumptions about the structure of storytelling.

KEY WORDS: storytelling, narrative text, narrative structure, language acquisition

1. UVOD

Jezik je osnovno sredstvo komunikacije među ljudima. Prema Ferdinandu de Saussureu (2000), jezik je sistem znakova kojima se izražavaju misli i kao takav je društvena tvorevina koja postoji izvan pojedinca, dok je govor jezik u upotrebi. Govor nam kao takav omogućuje komunikaciju s drugim bićima, a da bi dijete naučilo komunicirati, odnosno naučilo neki jezik, ono mora usvojiti govor. Budući da u procesu usvajanja jezika nije riječ samo o usvajanju jezikoslovnih sadržaja i sporazumijevanju komunikacijom, već i o razvoju psihosocijalnih sposobnosti, komunikacija na materinskome jeziku istaknuta je u Europskome referentnome okviru kao prva i najvažnija od osam ključnih kompetencija (Vijeće Europe, 2005). Stoga se od svih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa očekuje poticanje i razvoj te kompetencije.

Dijete proces usvajanja jezika započinje usvajanjem temeljnih jezičnih djelatnosti slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. Ovaj se rad orijentira na djelatnost govorenja jer je vrlo važna potreba za razvojem urođene govorne sposobnosti kao osnove razvoja svih sposobnosti potrebnih za komunikaciju. Razvijanje uključuje što češće provođenje govornih vježbi kojima se potiču govorne i govorničke vještine. Jedna od tih metoda je pripovijedanje.

Pripovijedanje kao složena jezično-spoznajna sposobnost zahtijeva strukturiranje priče, tj. stvaranje početka, sredine i kraja, a na jezičnome planu dekontekstualiziranje jezika i jezično oblikovanje priče. Proces pripovijedanja izravno je povezan s vježbama aktivnoga slušanja koje prethode te vježbama čitanja i pisanja koje slijede, a pravu svrhu dobiva kad se temelji na različitim kreativnim aktivnostima.

Nakon uvoda najprije će se razjasniti proces usvajanja jezika kod djece te povijesni pregled i počeci istraživanja istog procesa. Usvajanje jezika je složeni proces koji započinje djetetovim rođenjem i odvija se u dvije faze: predjezičnoj i jezičnoj fazi koje su objašnjene u radu kroz razvoj fonološkog sustava, usvajanje morfologije i sintakse, semantički razvoj i usvajanje leksika te usvajanje prenesenog značenja. Zatim slijedi prikaz jezičnih djelatnosti i kompetencija kao osnova za uspješno ovladavanje materinskim jezikom. Sve ove odrednice potrebne su za metodu

pripovijedanja čiji prikaz potom slijedi. Na kraju teorijskog dijela razmatra se pripovijedanje u vrtićkoj dobi, njegova zastupljenost u vrtiću te uloga odgojitelja kao poticatelja govora i samoga pripovjedača.

2. O USVAJANJU JEZIKA

Djetetov je jezični razvoj povezan s njegovim fizičkim, emocionalnim, spoznajnim, društvenim i komunikacijskim razvojem. Usvajanje i učenje svakog materinskoga jezika, a u ovom slučaju hrvatskoga, podrazumijeva ovladavanje apstraktnim sustavom znakova čiji je cilj sporazumijevanje (Aladrović Slovaček, 2019). Proces usvajanja jezika je složeni proces koji uključuje dobro razvijenu motoriku i percepciju te razvijene kognitivne i slušne sposobnosti. Uz to, usvajanje jezika ovisi o djetetovom mikrosustavu koji prema Bronfenbrennerovoj ekološkoj teoriji sustava (Bouillet, 2019 prema: Bronfenbrenner, 1994) uključuje osobe u njegovoj neposrednoj okolini (roditelji i šira obitelj, odgojitelji, učitelji, vršnjaci s kojima uspostavlja prve komunikacije...) i mezosustavu koji obuhvaća širu društvenu zajednicu u kojoj dijete provodi vrijeme.

Sposobnost usvajanja jezika u ranome razvoju određena je genetski, što dokazuje činjenica da će sva djeca progovoriti (izuzevši one s teškom mentalnom zaostalošću) te usvojiti prvi (materinski jezik), bez obzira na vrstu jezika i prostor u kojemu ga usvajaju (Pavličević-Franić, 2005). Da bi dijete usvojilo i naučilo jezik, postoje psihofizički, socijalni i lingvistički preduvjeti koje treba zadovoljiti: uredan kognitivni razvoj, sposobnost učenja jezika, razvijenost slušnih i govornih organa i izloženost jezičnome uzoru u izravnoj komunikacijskoj situaciji. Pritom se prvi jezik usvaja spontano, a svrha usvajanja jasna je i neupitna. Primarno je to ostvarenje komunikacije, drugim riječima uspješan proces sporazumijevanja te socijalizacija u okruženju i široj društvenoj zajednici.

„Samo usvajanje jezika pokazuje opća svojstva zajednička svoj djeci na svijetu jer ona uspijevaju uspješno usvojiti jezik, bez obzira na svoja ostala svojstva, bez obzira na to kojemu su jeziku izložena u prirodnim situacijama te načinu poučavanja jer u

vrlo kratkome razdoblju uspijevaju ovladati najrazličitijim jezičnim razinama.“ (Aladrović Slovaček, 2019:26).

No, među djecom postoje pojedinačne razlike, a neke od njih su: obilježja njihova materinskog jezika, različite okolnosti u kojima se jezik uči (utjecaj na brzinu učenja), rano/kasno progovaranje... Jelaska (2007) je u svojim istraživanjima pokazala da postoji još nekoliko značajki koje imaju veliki utjecaj na jezični razvoj djeteta, a to su:

- djetetov spol (djevojčice brže progovaraju nego dječaci)
- broj djece u obitelji
- redoslijed djece u obitelji (često prvo dijete progovara brže nego drugo)
- roditeljski odnos i odnos drugih članova obitelji prema djetetu (koliko se njime bave i koliko mu se obraćaju)
- vrste obiteljskog života (je li dijete u obitelji ili nekoj ustanovi)
- jezična okolina (jednojezična ili višejezična)
- jezični unos (govori mu li se maminskim, odraslim ili mu se tepa)
- društveni položaj roditelja (stupanj obrazovanja, prihvaćenost u društvu itd.).

Vrsaljko i Paleka (2018) definiraju razvoj govora kod djeteta kao suptilan i složen proces koji se odvija pod utjecajem različitih čimbenika, a smatraju ga socijalnim fenomenom čiji je razvoj moguć isključivo u uvjetima ljudskog okruženja u kojem najveću ulogu ima obitelj. Dijete koje je u procesu usvajanja jezika razvija se i na drugim područjima te pokušava odgonetnuti okruženje oko sebe, stoga se ne može promatrati isključivo razvoj jezika, a zanemariti sve druge vrste razvoja. Proces usvajanja jezika prema Ljubešić (2001) ovisi o razvoju različitih područja i sposobnosti kao što su: percepcija, kognicija, motorika i socijalizacija.

Selimović i Karić (2011) objašnjavaju da djeca ne uče jezik, već imaju sposobnost da ga koriste prikladno pri formiranju poruka koje omogućavaju uspješnu komunikaciju. Kod njih se razvija govor, odnosno sposobnost komunikacije, a jezik predstavlja sredstvo komunikacije koje mora naučiti koristiti. Komunikacija s drugim ljudima pomaže djetetu da postane svjesno svoje individualnosti i otkriva mu različite načine promatranja stvarnosti, a to mu pomaže da o sebi i svom okruženju izgradi realniju sliku. Dijete komunicirajući izražava svoje misli i emocije,

socijalizira se, emocionalno sazrijeva i upoznaje svijet. Sam način komuniciranja djeteta je pokazatelj intelektualnih sposobnosti djeteta, emocionalnog sazrijevanja i nivoa socijalizacije (Selimović i Karić, 2011).

Dijete je sa svojom okolinom komuniciralo i prije usvajanja osnovnih odrednica govora, što bi značilo da govorni razvoj kod djeteta započinje znatno ranije negoli ono izgovori prvu riječ (Pavličević-Franić, 2005). Razvoj započinje u trenutku kada novorođenče i majka uspostave međusobnu vezu koja će biti osnova za komunikaciju sa svijetom i iz koje će proizaći djetetova sposobnost svladavanja glasovnog i gramatičkog sustava jezika (Vrsaljko i Paleka, 2018). Razvoj i usvajanje fonemskog sustava nužan je preduvjet lingvističkoga razvoja. Pri razvitku govora treba uvažavati razvitak živčanog sustava djeteta, što je preduvjet da dijete može naučiti govoriti i da ovlada govorom. Razvitak govora ovisi i o zdravlju djeteta, razvijenosti njegovih govornih organa, spolu, učenju i motivaciji, o društvenoj sredini i aktivnostima djeteta. Također, za pravilan razvoj govora potreban je model, a to su roditelji, odgajatelji, a kasnije učitelji. Zato je važno i potrebno obratiti pozornost i uvažavati individualne razlike jer uzrastom i stečenim iskustvom dijete sve više izražava svoje potrebe i želje (Vodopija, 2007).

Jezik se sastoji od pet sustava koji uključuju glasove, značenje, poredak i oblike riječi te društvenu uporabu jezika (Apel i Masterson, 2004). Djeca trebaju doći do toga da razumiju da u govoru moraju slijediti određena pravila: preispitivati svoje iskaze, govoriti kada je njegov red, uspostavljati očni kontakt, a u izgovoru to znači da se moraju uključiti svi fonemi koji trebaju biti u riječi te se ne smiju dodavati ili izgovarati oni koji tamo ne trebaju biti (Apel i Masterson 2004). Također, mijenja se i način govora s obzirom na sugovornika. To su neki od pokazatelja da je dijete ovladalo pravilima društvenoga jezika.

Usvajajući jezik dijete prolazi kroz dvije psihološki različite faze ili razdoblja: predjezičnu (predlingvističku) fazu i jezičnu (lingvističku) fazu. Predjezična faza je fonsko razdoblje u trajanju od rođenja do prve godine života i započinje prvim krikom novorođenčeta. Fazu obilježava spontano glasanje kao izraz uglavnom emocija ugone i neugode bez kortikalne kontrole (kontrola nad mišićima dijafragme) te artikuliranje glasova primjerenih jezičnome sustavu materinskoga jezika. Zatim slijedi jezična ili lingvistička faza, faza usmenog govora povezana s lingvističkim

razvojem. Kod većine djece jezična faza nastupa oko prve godine života kada počinje usvajanje prvih jezičnih elemenata – intonacije i ritma materinskoga jezika. Istovremeno dolazi i do pojave prvih riječi (10-15 mjeseci starosti). U ovoj fazi dijete ovladava najprije fonemskim sustavom jezika svjesno proizvodeći glasove koje čuje u okruženju (Pavličević-Franić, 2005).

Tijekom usvajanja jezika dijete ima mnogo zadataka koje mora proći kako bi ovladalo svim njegovim razinama. Mora naučiti mnoštvo riječi s njihovim značenjem i uporabnim vrijednostima, mora znati kako se riječi spajaju s drugima i mijenjaju u rečenicama, što znači da mora znati rečenična pravila. Zatim mora znati izgovarati sve glasove i njihove spojeve, naglaske, ritam i intonaciju te sve to mora moći brzo razumjeti i glatko govoriti kako mu sporazumijevanje ne bi bilo otežano (Aladrović Slovaček, 2019). Prema tome, dijete mora ovladati ovim jezičnim razinama: značenjskom, gramatičkom i uporabnom (Jelaska, 2007). U značenjsku razinu pripadaju leksička (znanje i uporaba različitih riječi: samoznačnih i suznačnih, frazema i kolokacija) i semantička (značenje rečenica, sinonima, antonima, gramatičkih kategorija). Gramatička razina obuhvaća fonološku (slogovna struktura, razlikovni glasovi i njihove inačice, slogovna struktura, naglasci), morfološku (morfemi, tvorba riječi, vrste riječi, sklonidba, sprezanje) i sintaktičku (sintagme, rečenice, surečenice, sročnost). Uporabnoj razini pripadaju pragmatička (komunikacijska uloga jezika, ustroj i prilagodba poruke kontekstu, ironija) i društvenojezična (uporaba stila i idioma, pravila ponašanja, izrazi pozdravljanja).

Krajem treće godine većina djece je ovladala fonemskim sustavom, gotovo svim vrstama gramatičkih struktura, temeljnom rečeničnom strukturom i dovoljnim fondom riječi za uspješnu svakodnevnu komunikaciju u svom okruženju (Pavličević-Franić, 2005). Na temelju toga može se zaključiti da je do četvrte godine života kod većine djece usvojena osnova materinskoga jezika. Ona su iznimno sposobna i ne ustručavaju se koristiti svojim iskustvom i kombinirati ga sa svojom maštom i kreativnošću. Ipak, proces usvajanja jezika ovdje ne završava već se nastavlja i u školskoj dobi.

2.1. Povijest usvajanja jezika

Početak sustavnog istraživanja dječjeg jezika datira krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća. Istraživanja dječjeg jezika u Republici Hrvatskoj započela su osamdesetih godina prošlog stoljeća, a intenzivno su se počela provoditi osnivanjem Laboratorija za psiholingvistička istraživanja (POLIN) Edukacijsko-rehabilitacijskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1999. godine (Aladrović Slovaček, 2019). Istovremeno je napravljen i korpus hrvatskog dječjeg jezika koji se nalazi zabilježen u bazi dječjeg jezika CHILDES s ostalim svjetskim jezicima (<http://childes.psy.cmu.edu/>), a baza je uvijek otvorena za nove podatke i omogućuje dopunu, usporedbu i daljnju analizu (Kuvač i Palmović, 2007).

Pitanje važnosti utjecaja dobi na učenje i usvajanje jezika se često razmatra u istraživanjima o usvajanju jezika (Čizmić i Rogulj, 2018). U osnovi tih istraživanja je sposobnost ljudskog mozga da nauči jezik te mijenja li se ta sposobnost ovisno o dobi. Čizmić i Rogulj (2018) navode da, unatoč brojnim provedenim istraživanjima, znanstvenici još uvijek ne mogu jasno i konkretno objasniti kako i zašto dob utječe na učenje jezika, stoga postoje različite oprečne teorije. U tim teorijama često se spominje postojanje kritičnih razdoblja za usvajanje jezika, pa je tako Eric Lenneberg (1978) postavio Hipotezu o kritičnom razdoblju (eng. Critical Period Hypothesis) u govori o osjetljivome razdoblju za usvajanje prvoga jezika i tvrdi da se prvi jezik može usvojiti samo tijekom ograničenoga životnog razdoblja (između druge godine i puberteta) i ne može se jednako naučiti u svakoj životnoj dobi. To povezuje s gubitkom adaptibilnosti i nemogućnošću reorganizacije u mozgu nakon tzv. razdoblja plastičnosti. To osjetljivo razdoblje nakon kojega bi sposobnost usvajanja i ovladavanja jezika nužno opadala nije do danas dokazano, no potvrđeno je samo da proces starenja, kao biološki uvjetovan proces, negativno utječe na opću sposobnost učenja, samim time i na učenje jezika (Aladrović Slovaček, 2019 prema: Medved Krajnović, 2010).

Iako je kasnije je ta teorija naišla na mnogobrojne kritike (npr. Krashen 1981; Singleton 1995), modernija istraživanja podupiru tezu „što prije - to bolje“. Dakako, postoje i takva istraživanja koja pokazuju da pojedinci u nepogodnijoj dobi postižu visoku razinu jezične kompetencije te pojedinci koji u pogodnom razdoblju za

usvajanje jezika ne uspijevaju dosegnuti razinu izvornog govornika zbog niza čimbenika, primjerice izloženosti jeziku, spoznajne zrelosti, motivacije, uloge nastavnika, intenziteta i kontinuiranosti nastavnoga programa itd. (Medved Krajnović, 2010).

2.2. Teorije o usvajanju jezika

Zanimanje za pitanja usvajanja jezika i znanstvena istraživanja o lingvističkoj teoriji intenzivirala su se sredinom dvadesetog stoljeća. Prema Aladrović Slovaček (2019) lingvistička teorija ima zadaću objasniti kako govornik nekoga jezika razumije i proizvodi rečenice toga jezika te kako dijete može naučiti, tj. usvojiti sustav jezičnih pravila, i to bez formalne poduke, brzo i u vrijeme kada njegove kognitivne sposobnosti još nisu u potpunosti razvijene. Tako su istraživači (lingvisti, sociolingvisti i psiholingvisti) razvili nekoliko teorija koje se mogu podijeliti na: iskustvene (empirističke), urođene (nativističke) i spoznajne (kognitivne) (Kovačević, 1996).

Pripadnici biheviorističke teorije (Skinner, Pavlov, Watson) jezik smatraju naučenim ponašanjem pa usvajanje jezika uvjetuju stvaranjem asocijativnih veza između podražaja i odgovora (Pavličević-Franić, 2005). Smatraju da se jezik i govor uče imitacijom izričaja odrasle osobe, tj. modela, pa je zato riječ o učenju po modelu: auditivni/vizualni podražaj – odgovor na podražaj – potkrepljenje, a dijete tako metodom pokušaja i pogrešaka te poticaja i ponavljanja, usvaja jezične strukture i napreduje u govornome razvoju.

Nativističkoj teoriji polazište je postojanje specifične kognitivne i urođene sposobnosti za usvajanje i ovladavanje jezičnim znanjem. Ovom teorijom najviše se bavio N. Chomsky, a urođenost jezičnog modela Chomsky (1966) je dokazivao lakoćom kojom dijete uči jezik i činjenicom da je proces učenja prvoga jezika velikim dijelom nesvjestan, tj. da se odvija bez svjesnoga ulaganja napora i bez eksplicitnoga instruiranja odrasle osobe, kao i time što djeca jezikom uspijevaju ovladati znatno bolje nego što bi to mogla na temelju jezičnih podataka s kojima su

se susretala. Time je ukazivao na to da su te strukture određene biološki, urođene vrsti, programirane svakoj jedinki i nasljedne.

Pobornici kognitivističke teorije poput D.I. Slobina (1973) smatraju da su mnogi jezični oblici povezani s kognitivnim sposobnostima pa je usvajanje jezika moguće u onoj mjeri u kojoj se jezični oblici mogu uklopiti u kognitivne pojmove koje dijete posjeduje. Najpoznatiji predstavnik J. Piaget (1977) u svojim je istraživanjima isticao da spoznaja omogućuje učenje općenito, pa tako i učenje jezika, a to znači da je razvijeno mišljenje nužan preduvjet za uspješan jezični razvoj, što bi značilo da je pojavljivanje jezika uvjetovano razinom senzomotoričke inteligencije tijekom djetetovih prvih osamnaest mjeseci (Aladrović Slovaček, 2019). Kako navode Velički i Katarinčić (2011), neke novije spoznaje iznose pretpostavke da se govor razvija na temelju urođenih sposobnosti, uz izlaganje poticajnoj govornoj okolini.

Usvajanje i ovladavanje prvim jezikom još uvijek je predmet mnogih istraživanja i nastanka mnogih teorija. Svaka od tih teorija ima svoje prednosti i nedostatke upravo zato što je usvajanje jezika kompleksan proces koji, iako postoje određene zakonitosti koje slijedi dječji razvoj, svako dijete je individua i treba mu tako i pristupati.

2.3. Jezične djelatnosti

Za uspješno ovladavanje materinskim jezikom neophodno je usvajanje osnovnih jezičnih djelatnosti tijekom komunikacijskoga procesa. Jezične djelatnosti definiraju se kao različite lingvističko, psihološko i sociološko uvjetovane aktivnosti čije sustavno provođenje znatno olakšava usvajanje jezičnih sadržaja (Pavličević-Franić, 2005). U svakom jeziku postoje četiri osnovne jezične djelatnosti, a to su slušanje i čitanje (receptivne vještine) te govorenje i pisanje (produktivne vještine). Nijedna jezična djelatnost ne provodi se samostalno, a svaka ima svoje psiholingvističke, sociolingvističke, lingvodidaktičke i komunikacijske osobitosti koje se u procesu jezičnog razvoja međusobno isprepliću i nadopunjuju. Prema Jelaska (2006) govorenje i slušanje su sposobnosti koje se više razvijaju spontanom usvajanjem, njih nije potrebno posebno učiti i ne zahtijevaju posebnu pouku, već samo izloženost

prikladnim uvjetima i poticanje. S druge strane, čitanje i pisanje su vještine koje se više razvijaju učenjem i uvježbavanjem, a njima se (uglavnom) izravno poučava kako bi se svjesno naučile. Dijete u jezičnu komunikaciju ulazi slušanjem i oponašanjem odraslih govornika. Zatim uključuje procese ponavljanja i razumijevanja, da bi u određenoj fazi razvoja progovorilo. Kasnije u školskoj dobi se razvijaju složenije jezične aktivnosti kao što su čitanje i pisanje (Pavličević-Franić, 2018).

Slušanje je vrsta receptivne čovjekove sposobnosti koja omogućuje usvajanje fonetsko-fonološkog sustava nekog jezika, odnosno fonema (glasovni sustav), prozodema (naglasni sustav) i intonema (ritmičko-melodijski sustav) (Pavličević-Franić, 2005). Slušanje predstavlja prvu polaznu jezičnu djelatnost koja je nužna za jezični razvoj, u proces slušanja uključuju se i kognitivna i emocionalna razina, a kao preduvjet očekuje se postojanje urednog govornog sluha. Iako je slušanje vještina s kojom se dijete najranije susreće jer dijete sluša već kao fetus, odnosno u drugom tromjesečju trudnoće aktivno osluškuje zvukove i svijet oko sebe (Jelaska, 2005), istraživanja ukazuju na činjenicu da se u kasnijim danima, polaskom u školu, jezičnoj djelatnosti slušanja pridaje najmanja pozornost, osobito kada je riječ o aktivnome slušanju. Razvijena vještina aktivnog slušanja pomaže djetetu u razvoju vokabulara i pismenosti te razvija samopouzdanje, a samim time potiče bolju uspješnost u školi i višu razinu usvojenih znanja i sposobnosti (Vodopija, 2007). Zato je potrebno je provoditi vježbe slušanja u koje pripadaju slušanje glazbe, slušanje i ponavljanje brojalica, slušanje stvarnih govornih situacija, sudjelovanje u jezičnim igrama slušanja i govorenja itd.

Jezična djelatnost govorenja je urođena čovjekova sposobnost, ali uz preduvjet neoštećenih govornih organa i urednoga kognitivnoga razvoja. Govorenje je proizvodna jezična djelatnost kojom se leksičkim, gramatičkim, fonološkim i prozodijskim sredstvima nekoga jezika prenosi usmena poruka u procesu jezičnoga sporazumijevanja (Pavličević-Franić, 2005). Govor se usvaja od najranije dječje dobi, a govorenje kao jezična djelatnost zasniva se na općeljudskoj sposobnosti glasanja. Samim rođenjem dijete donosi na svijet predispozicije za učenje govora, a svako zdravo dijete ima anatomske i glasovne mogućnosti da nauči glasove bilo kojeg jezika. Te mogućnosti realiziraju se interakcijom djeteta i njegove socijalne okoline, prije svega obiteljskog okruženja (Starč i sur., 2004). Vrlo je važna potreba

za razvojem urođene govorne sposobnosti kao osnove razvoja svih sposobnosti potrebnih za komunikaciju. Razvijanje urođene govorne sposobnosti uključuje što češće provođenje govornih vježbi kojima se potiču govorne i govorničke vještine.

Čitanje je složena aktivnost primanja informacija u pisanome obliku koja ovisi o nekoliko sposobnosti i vještina što se postupno razvijaju (Pavličević-Franić, 2005). Ono što se obično naziva čitanjem samo je jedna, zadnja aktivnost u tom nizu, a to je primjena abecednoga načela, što znači da je svaki glas u izgovorenoj riječi predstavljen odgovarajućim znakom (slovom) u napisanoj riječi (Čudina-Obradović, 1995). Kako bi razvio sposobnost čitanja i mogao primijeniti abecedno načelo, čovjek najprije mora savladati predčitačke vještine. Kako navodi Aladrović Slovaček (2019), važno je poticati čitanje uz aktivnosti pregledavanja slikovnica, imenovanja pojmova sa slika, redovitih odlazaka u knjižnice, izrade slikovnica i mnogih drugih, a koje pobuđuju zanimanje djeteta i izvrsna su podloga za postavljanje čitanja kao navike od najranije dobi.

Pisanje je složena produktivna djelatnost koja zahtijeva visok stupanj poznavanja jezičnoga znanja (gramatičko, tekstno i pragmatičko) i ostvaruje se uporabom pisanih znakova – slova ili grafema (Aladrović Slovaček i Kolar Billege, 2011). Nakon učenja glasa, dijete mora naučiti kako se on bilježi odgovarajućim znakom u pisanom jeziku. Nakon toga mora naučiti pretvarati niz napisanih znakova (slova) u glasove i obrnuto kako bi ih povezo u cjelovitu riječ. Čudina-Obradović (2000) navodi da je pisanje najteža i najzahtjevnija komunikacijska sposobnost od četiri jezične djelatnosti. Iako se pisanje počinje učiti u osnovnoj školi paralelno s učenjem pravilnog govora, već u predškolskoj dobi u vrtiću s djecom se provode vježbe motoričkih aktivnosti šake pri pisanju, vizualno usvajanje simbola kojima se bilježe slova te predvježbe za početno pisanje.

Jezične djelatnosti su u Nacionalnom okvirnom kurikulumu (2010) navedene kao temeljna struktura u procesu učenja jezika na kojoj se temelji cjelokupna nastava hrvatskoga jezika, što nije mala stvar. Razvijanjem i korištenjem jezičnih djelatnosti već od predškolske dobi dijete postavlja temelj svake uspješne komunikacije i upoznaje se sa svijetom oko sebe.

3. PRIPOVIJEDANJE U VRTIČKOJ DOBI

Pripovijedanje se u Hrvatskoj enciklopediji Leksikografskoga zavoda (2020) definira kao izlaganje događaja u kronološki kauzalnom ili kakvu složenijem, umjetnički organiziranom obliku. U literaturi se kao takvo definira kao širi pojam koji obuhvaća i pričanje i prepričavanje. Za pričanje treba više pripovjedačkoga umijeća nego za prepričavanje jer ga odlikuje stvaralački pristup pripovjednome tekstu (Pavličević Franić, 2005). Pripovijedanje je jedan od načina ostvarivanja diskursa, a Labov (1984.) definira pripovjedni tekst kao metodu rekapitulacije prošlog događaja usklađivanjem niza rečenica s nizom događaja koji su se odigrali. Pripovijedanje je spontano govorenje o zadanoj ili slobodno odabranoj temi koja se razvija zajedno s općim djetetovim razvojem (Hudson, Shapiro 1991, McCabe, Peterson 1991 prema Radić Tatar 2013.). Iako je spontano, zapravo je vrlo složena sposobnost jer zahtijeva uklopljenost lingvističkih, kognitivnih i socijalnih sposobnosti (Reilly et al. 2004. prema Radić Tatar 2013.) Pripovijedanje je složena jezično-spoznajna sposobnost koja na spoznajnom planu zahtijeva strukturiranje priče, tj. stvaranje početka, sredine i kraja, a na jezičnome planu dekonstruiranje jezika i jezično oblikovanje priče (Kuvač, 2005). Zato se spoznajna sposobnost pripovijedanja kod djece najčešće promatra u odnosu na djetetovu mogućnost stvaranja cjeline priče. Promatra se povezuje li dijete više manjih događaja u jedan događaj ili taj jedan događaj predstavlja kao niz većeg broja nepovezanih događaja, stoga se može zaključiti, kako navodi Kuvač (2015) da se promatra je li dijete sposobno ostvariti globalnu razinu ili makro razinu pripovijedanja, ili je na lokalnoj razini – mikro razini. Dijete pomoću pripovijedanja opisuje niz događaja koji su se dogodili i pritom slijedi shemu ili strukturu te kriterije priče koji je određuju. Zato pripovijedanje kao takvo dobro pretkazuje školski uspjeh.

3.1. Razvoj vještine pripovijedanja kod djece

Djeca vještine pripovijedanja razvijaju postepeno i u skladu s njihovom kronološkom dobi. Prepričavanje događaja nekoj drugoj osobi nije samo povezivanje riječi i rečenica jer način na koji djeca prepričavaju tj. strukturiraju priču uključuje veliki

broj vještina poput povezivanja događaja, oblikovanja teksta, izbora riječi, razumijevanja uzročno-posljedičnih odnosa te razumijevanja uloge pripovjedača, ali i slušatelja. Veća izloženost djeteta pričama u ranoj i predškolskoj dobi te poticanje djeteta na samostalno pripovijedanje preduvjeti su uspješnoga pripovijedanja.

Dijete ima sposobnost da pomoću pripovijedanja, odnosno jezičnim iskazom, opisuje niz događaja koji su se dogodili i da pritom slijedi shemu ili strukturu te kriterije priče koji je određuju. Prepričavanje poznatih događaja ili priča dobar je pokazatelj jezičnog razvoja djeteta jer otkriva djetetovu sposobnost da organizira rečenice u jednu sadržajno povezanu cjelinu oslanjajući se prvenstveno na jezična znanja.

Prve dječje priče koje prepričavaju zapravo se odnose na opisivanje i nizanje događaja koji nisu povezani zajedničkom temom, a prilikom prepričavanja svakodnevnih događaja malu djecu većinom usmjeravaju odrasli sugovornici. U ranoj dobi tijekom aktivnosti čitanja slikovnica djeca u početku ne povezuju ilustracije s radnjom slikovnice, odnosno ilustracije u slikovnicama promatraju kao samostalnu sliku na kojoj opisuju što vide (Velički, 2014).

U dobi od četiri godine djeca imaju shemu za pričanje priče koja uključuje uvod, zaplet i kraj tako da su razumljiva slušateljima. Počinju upotrebljavati strukturirane komponente tj. priče postaju manje općenite i prati se jedna središnja tema događaja. Usmjereni su prema završetku priče, opisuju mjesto događaja i glavne likove u priči. Opisani dijelovi događaja postaju potpuniji i detaljniji, a u pričama često vjerno prenose i emotivna stanja glavnih likova. Tijekom čitanja slikovnica prepoznaju radnje koje slike prikazuju, stvaraju vezu između slika na pojedinim stranicama te polako slijede tijek priče i uočavaju uzročno posljedične veze.

U dobi od pet do šest godina pričanje priče prati tijek događaja i djeca pripovijedanje organiziraju oko ključnog problema događaja koji interpretiraju. Šestogodišnja su djeca sposobna pripovijedati na sasvim strukturirani način uz mnoštvo detalja o likovima te opisivanje razloga reagiranja likova na određeni način. Istraživanja potvrđuju da s porastom kronološke dobi djeca oblikuju priče koje su sadržajno potpunije i redosljedno pravilnije, ali da neki elementi priče još nisu zastupljeni kod predškolske djece.

3.2. Uloga odgojitelja kao poticatelja govora i pripovjedača

Iako odgojitelj nije jedini čimbenik odgovoran za uspješnost odgojno obrazovne djelatnosti u predškolskim ustanovama, u pripremi djeteta za život njegova je uloga velika (Lučić, 2007). Sama kvaliteta rada odgojitelja ovisi o njegovim razmišljanjima, očekivanjima i slici djece koja oblikuje sve njegove odgojne postupke. Uspostavljanje komunikacije između djeteta i odgojitelja temelji se na stvaranju socio-emocionalne veze koja se razvija kroz svakodnevne praktične aktivnosti, a pritom je najvažnije da odgojitelj te situacije koristi za izazivanje spontanog govora djeteta (Petrović-Sočo, 1997). Poznavanje svakoga djeteta i njegovih mogućnosti odgojitelju omogućuje pravilan pristup, diferenciranje i individualizaciju zadataka za samostalne i grupne aktivnosti.

Bitni aspekti govora odgojitelja prema Velički (2009):

- Govoriti cjelovitim, gramatički ispravnim rečenicama. Dužina rečenice mora biti prilagođena dobi djeteta, a važno je da se govor nepotrebno ne skraćuje i ne pojednostavljuje
- Birati jednostavne riječi jer ih je djeci tako lakše prepoznati i u drugom kontekstu upotrijebiti (npr. kuća, a ne građevina – na samome početku, kasnije postepeno uvoditi sinonime)
- Izgovarati riječi polagano i jasno, ali ne izobličavati već ostati autentični (ne “gutati” glasove, ne “mrmljati”...)
- Vlastitu radnju popratiti govorom i obrnuto i pripaziti na neverbalne znakove
- Prilikom govorenja napraviti pauze, tako da dijete, ako želi, može pitati (Upravo djeca trebaju i vrijeme i hrabrost da formuliraju svoje interese, a nesigurna djeca trebaju na sasvim poseban način odgojiteljevo pažljivo slušanje kako bi se i sama usudila nešto reći.)
- Djecu ne nadglasavati, ne nadvikivati se s djecom (ako je buka prevelika)
- Djecu slušati aktivno i intenzivno
- Postavljati “otvorena” pitanja koja motiviraju na govor, ali ne inzistirati na odgovoru (tako da djeca ne odgovaraju s “da” ili “ne” ili kimanjem glave)
- Refleksija vlastitog govornog ponašanja.

Govor odgojitelja utječe na govor djeteta jer se tijekom usvajanja jezika i govora djeca orijentiraju prema osobama za koje su vezana i koje smatraju modelima, a njihovo govorno ponašanje pokazuje im smjer i ključne točke s kojima uspoređuju vlastiti govor i nadopunjuju ga. U konkretnom smislu misli se na usvajanje jezičnih kompetencija i jezično – govornih sposobnosti kod djeteta. Odgojitelj iste može potaknuti različitim načinima, a poglavito onima koje uključuju čitanje i komunikaciju, ali i implementaciju igara koje uključuju razgovor. Uloga vrtića i odgajatelja koji rade s djecom je vrlo važna u poticanju djeteta da razvije sposobnost služenja svim jezičnim sredstvima u komunikaciji i da se prilagođava različitim komunikacijskim situacijama u vrtiću i životu (Selimović i Karić, 2011). Odgojitelj treba stvoriti uvjete za uspješnu komunikaciju s djecom putem različitih sredstava i metoda: govor odraslih, razgovor s djecom, jezične igre, umjetničko čitanje, pripovijedanje i pričanje, dječje pričanje po sjećanju i slikama...

Velički (2014) objašnjava kako su pričanje i čitanje dva potpuno odvojena pojma, a kako bi jedna priča bila kvalitetno ispričana, pripovjedač mora posjedovati određene osnovne kompetencije. Prije čitanja priče, svaki pripovjedač bi trebao:

- dobro poznavati priču
- samostalno se pozabaviti slikama u određenoj priči i promatrati slike u svojoj mašti
- razmisliti o osnovnom tonu priče
- razmisliti kako bi odabrana priča mogla djelovati na djecu
- razmisliti o simbolima i pokušati ih sebi protumačiti
- veseliti se pričanju jer to pozitivno utječe na djecu
- biti svjestan da priča zbog djece
- pripaziti da nakon pričanja ostane vremena za preradu doživljaja, smirenje i opuštanje
- pobuditi u djeci radost zbog vlastitoga pripovijedanja.

Djeca od pripovjedača očekuju sigurno vodstvo kroz priču, a kako bi pričanje priča uspjele, pripovjedač bi trebao posjedovati ove kompetencije (Velički, 2014):

- Pričati bez tekstualnog predloška (napamet znati tijek radnje, odnosno „shemu priče“ i ključne rečenice)

- Često uklopiti ponavljanja (formule)
- S djecom održavati kontakt očima
- Kad god je moguće pričati u krugu
- Upotrebljavati geste i mimiku
- Ponekad upotrijebiti rekvizite
- Ne pričati prebrzo (bolje primijeniti polaganiji tempo)
- Uvažavati vrjednote govorenoga jezika i igrati se glasom (tempo, ritam, intonacija, intenzitet, stanka)
- Upotrebljavati jezik koji djeca razumiju, ali ga istovremeno obogatiti
- Uključiti djecu u priču (oponašanje određenih pokreta, dopuštanje pitanja)
- Ako je potrebno, nepoznate riječi objasniti unaprijed
- Eventualno nastaviti ili naknadno preraditi priču (uz pomoć igara uloga ili lutkarske/stolne predstave).

Djeca se tijekom slušanja i pričanja priče susreću s raznim emocijama te doživljavaju svijet na novi i drugačiji način. Zato je važno je da je odgojitelj svjestan svoje uloge i utjecaja u pripovijedanju te da u cijelom procesu uživa i povezuje se s djecom.

3.3. Pripovijedanje i odabir priča u vrtiću

Djeca su u današnje vrijeme preplavljena različitim podražajima sa svih strana. Televizija, računala, mobiteli, velike reklame, sve je to dio digitalnog svijeta u kojem su djeca rođena i naučena imati sve na dlanu, sve „odmah i sada“. Zato bi se u vrtićima trebalo više fokusirati i baviti pripovijedanjem i pričanjem priča koje pobuđuju interes i potiču koncentraciju te omogućuju djeci stvaranje unutarnjih slika upotrebljavajući maštu i kreativnost.

Velički (2014) govori da odabir priče za pričanje nije lak zadatak i pripovjedač treba obratiti pažnju na određene stvari, npr. tekstovi bi trebali biti odgovarajući za djecu određene dobi, no ne smije se zanemariti individualan pristup svakom djetetu, što bi značilo da treba pratiti razvojne karakteristike svakog djeteta, okruženje u kojem raste, način na koji doživljava priču te naravno, dječje interese i afinitete.

Prve priče koje se pričaju djetetu u ranoj dobi su kratke i ritmične priče nježnog karaktera, a oslanjanju se na zvučnu komponentu govora i na pokret. Pričanje u toj dobi graniči s pjevušenjem, pa se zato upotrebljavaju uspavanke, malešnice, tapšalice i kratke rimovane priče (Velički i Katarinčić, 2011).

Tijekom druge i treće godine primjerene su igre prstima i kraće rimovane ili ritmične priče jer je kod djece u slušanje uključeno cijelo tijelo, a riječi koje su čula ponavljaju zajedno s govornikom.

Od treće do pete godine nastavlja se s rimovanim i ritmičnim pričama, a postupno se uvode priče s čudesnim elementima i tajnovitim i bajkovitim bićima te dulje bajke u kojima su djeca prikazana poput junaka. Günther (2007) navodi kako u četvrtoj godini započinje tzv. „klasično vrijeme za pričanje bajki“. Najprije su to kraće bajke koje imaju jasnu radnju koja se razvija iz jednoga motiva, ima jasan početak i kraj te svega nekoliko likova.

Kada dijete navrší pet godina, uvode se dulje priče koje se sastoje od više scena, a nazivaju se lančanim pričama, te priče koje sadrže ponavljanja u obliku kumulativnih rima i opisa. Kako bi radnja bila dinamičnija i zanimljivija, u priču mogu biti uključeni šaljivi elementi i neobični obrati. Za predškolsku djecu bajke mogu biti složenije i sadržavati više osnovnih motiva koji su međusobno isprepleteni, radnja teče usporedno i događa se na različitim mjestima. Tijekom predškolske dobi važne su i problemske priče koje govore o određenom problemu ili strahu s kojim se dijete bori i koje im pomažu suočiti se i nositi s istim.

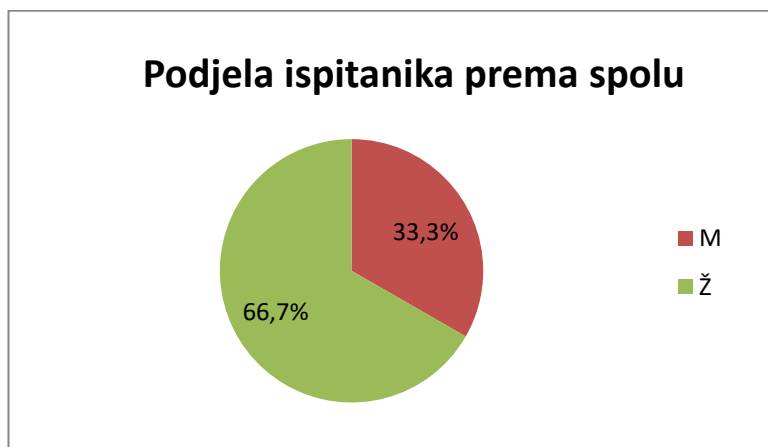
Velički (2014) na kraju objašnjava da je kod biranja priča važno voditi računa na koji način dijete doživljava priču i navodi tri bitna obilježja koja bi morale imati priče za djecu stariju od tri godine: sadržavati određenu akciju i radnja bi trebala biti podijeljena u manje epizode, likovi bi trebali biti jednostavni te bi trebalo biti prisutno ponavljanje nekih dijelova priče. Ponavljanja djeci pružaju sigurnost poznatoga, a istovremeno daju određenu napetost i omogućavaju iznenađan obrat. Na taj se način djeca zainteresiraju za priču, koncentriraju se na tijek radnje i otputuju u maštoviti svijet u kojem je sve moguće.

4. ISTRAŽIVANJE

4.1. Opis uzorka

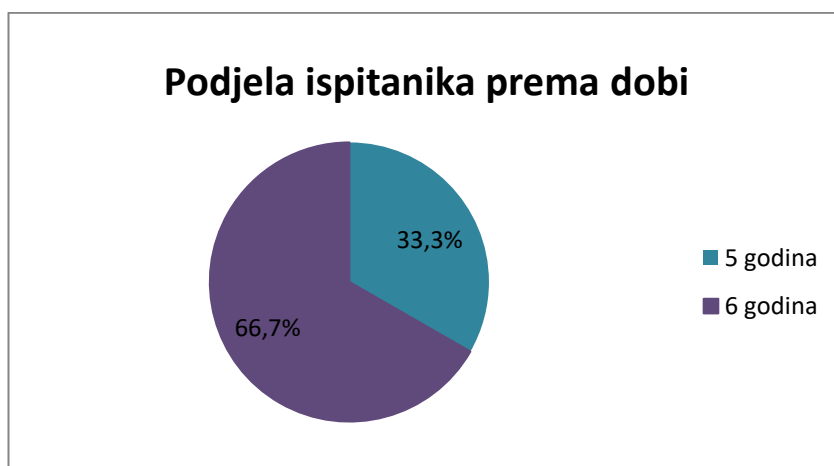
Istraživanje je provedeno u Dječjem vrtiću „Dugo Selo“ u Dugom Selu. Uzorak je ispitanika činilo šestero djece (N=6), dvoje petogodišnjaka i četvero šestogodišnjaka. U istraživanju su sudjelovala dva dječaka i četiri djevojčice.

Grafikon broj 1: Podjela ispitanika prema spolu

Iz priloženog grafikona može se vidjeti da je u istraživanju sudjelovalo 33,3% dječaka i 66,7% djevojčica.

Grafikon broj 2: Podjela ispitanika prema dobi

Iz priloženog grafikona može se vidjeti da je u istraživanju sudjelovalo 33,3% petogodišnjaka i 66,7% šestogodišnjaka.

4.2. Instrument istraživanja

U istraživanju je korišten Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja (MAIN) kojim se procjenjuje razumijevanje i proizvodnja pripovijedanja (http://195.37.93.18/fileadmin/material/ZASPiL_Volltexte/zp56/MAIN_croatian.pdf). MAIN je prikladan za ispitivanje jednojezične i dvojezične djece u dobi od 3 do 10 godina. Koristeći MAIN proizvodnja priče može se potaknuti različitim metodama: uporabom slikovnog materijala i priče za prepričavanje, uporabom slikovnog materijala i modela priče i uporabom slikovnog materijala za pripovijedanje (Hržica i Kuvač Kraljević, 2012). U ovom slučaju korištena je metoda pripovijedanja uporabom slikovnog materijala, odnosno priče *Mačka*.

Sva su djeca ispitana individualno i svakom su djetetu dane jednake upute. Djeca su pred sobom imala niz slika složen u knjižicu u obliku harmonike. Niz se sastojao od 6 linearno povezanih slika. Najprije je uspostavljen kontakt sa svakim djetetom i postavljena su dodatna pitanja kako bi se dijete opustilo, a kada je bilo spremno ispričati priču, upućeno je da samo gleda u prve dvije slike. Kad je pričanje prema slikama 1 i 2 završeno, usmjereno je otvaranje sljedećih dviju slika tako da se vide četiri slike, a zatim i svih šest. Tijekom pričanja priče dijete je imalo potpuni mir i nije mu bilo dopušteno pomagati i komentirati pripovijedanje priče. Povratna informacija mogla mu je biti dana jedino u obliku neutralnih komentara koji ne utječu na oblikovanje priče i ne pomažu djetetu: Aha!, I?, U redu., Da!, Izvrsno!, Još nešto?. Kad je dijete završilo s pričanjem priče, postavljena su mu pitanja koja se tiču razumijevanja priče. Nakon završetka ispitivanja dječje priče, tj. pisani prijepisi, transkribirani su i bodovana su oba dijela formulara: djetetova proizvodnja i razumijevanje. Roditelji su potpisali izjavu kojom pristaju na sudjelovanje djeteta u istraživanju te su anonimno ispunili upitnik za roditelje.

4.3. Cilj i problemi istraživanja

Cilj istraživanja bio je ispitati strukturu pripovijedanja i narativne vještine djece rane vrtićke i predškolske dobi. U skladu s temeljnim ciljem postavljeni su sljedeći problemi istraživanja:

1. Procijeniti proizvodnju (prepričavanje) i razumijevanje priče kod djece rane vrtićke i predškolske dobi.
2. Ispitati elemente strukture pripovjednog teksta kod djece rane vrtićke i predškolske dobi.
3. Ispitati povezanost spola, dobi, poretka rođenja, obrazovanja roditelja i čestoće raznih aktivnosti (pričanje priča, čitanje knjiga, slušanje pjesama i pjevanje, gledanje TV programa i igranje računalnih igara) s djetetom s rezultatima strukture pripovijedanja kod djece rane vrtićke i predškolske dobi i utvrditi postoji li statistički značajna razlika u strukturi pripovijedanja.

4.4. Hipoteze

U skladu s navedenim ciljem i problemima istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Djeca će imati veći uspjeh u razumijevanju priče nego u prepričavanju jer će kroz potpitanja koja im postavlja ispitivač lakše povezati događaje i razumjeti uzročno-posljedične odnose, imati će veću koncentraciju i interes za priču te će im biti jednostavnije izabrati riječi i oblikovati tekst.

H2: Djeca neće uvoditi u priču već će krenuti „in medias res“ - odmah će započeti s radnjom. Opisivat će mjesto događaja i glavne likove (fizička i emocionalna stanja), no više će se bazirati na radnje koje slike prikazuju i stvarati veze između slika, odnosno lako će uočavati uzročno-posljedične veze.

H3: Razlika među djecom s obzirom na dob neće postojati, ali će djevojčice pričati više od dječaka. Djeca čiji roditelji imaju viši stupanj obrazovanja te djeca koja s roditeljima češće provode navedene aktivnosti imat će bogatiji rječnik, a samim tim i bolje narativne vještine.

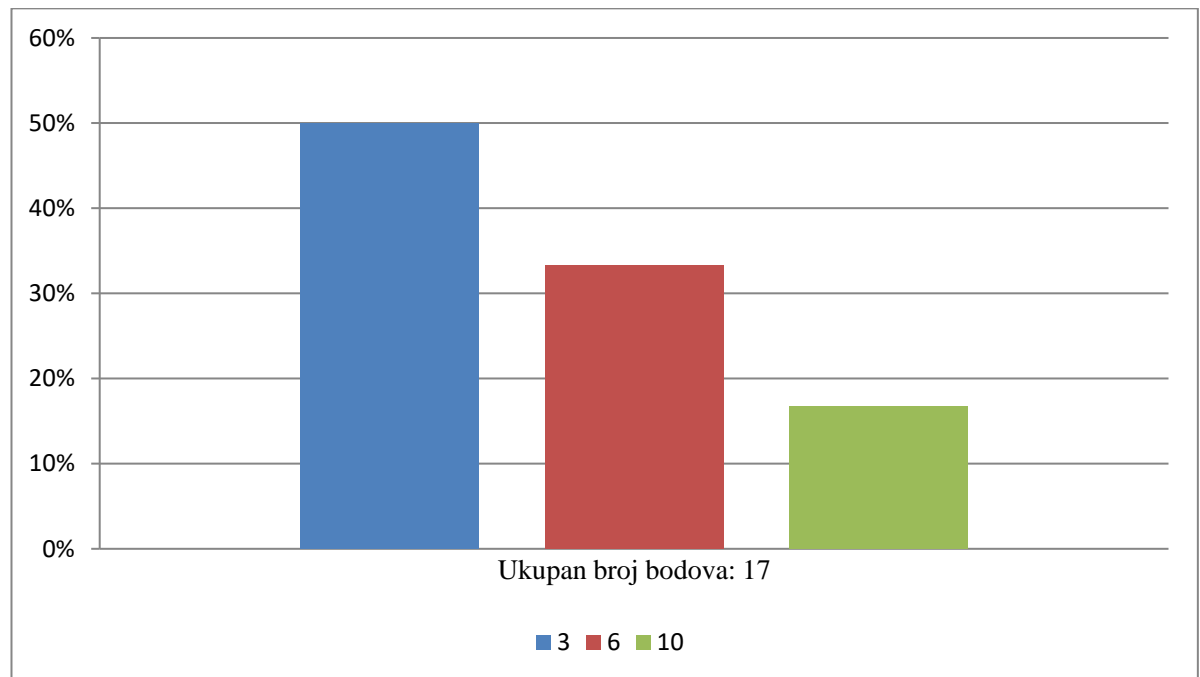
4.5. Rezultati

4.5.1. Rezultati istraživanja proizvodnje (prepričavanje) i razumijevanja priče kod djece rane vrtićke i predškolske dobi

Prvi cilj istraživanja bio je procijeniti proizvodnju (prepričavanje) i razumijevanje priče kod djece rane vrtićke i predškolske dobi. Procjena se izvodila u dva dijela. U prvom dijelu ispitala se proizvodnja priče kroz tri kategorije: A-*Struktura priče*, B-*Strukturalna složenost* i C-*Riječi koje izražavaju unutarnja stanja (US)*.

U prvoj kategoriji *Struktura priče* dijete je dobilo bod za svaki točan odgovor koji je naveden u jednoj od 17 potkategorija (Situacija, US kao uvodni događaj, Cilj, Pokušaj, Ishod, US kao reakcija) koje se ponavljaju kroz tri epizode priče (Epizoda 1: *Mačka*, Epizoda 2: *Dječak*, Epizoda 3: *Mačka*). Ukupni su rezultati na strukturi priče zabilježeni i uspoređeni te su prikazani u grafikonu broj 3.

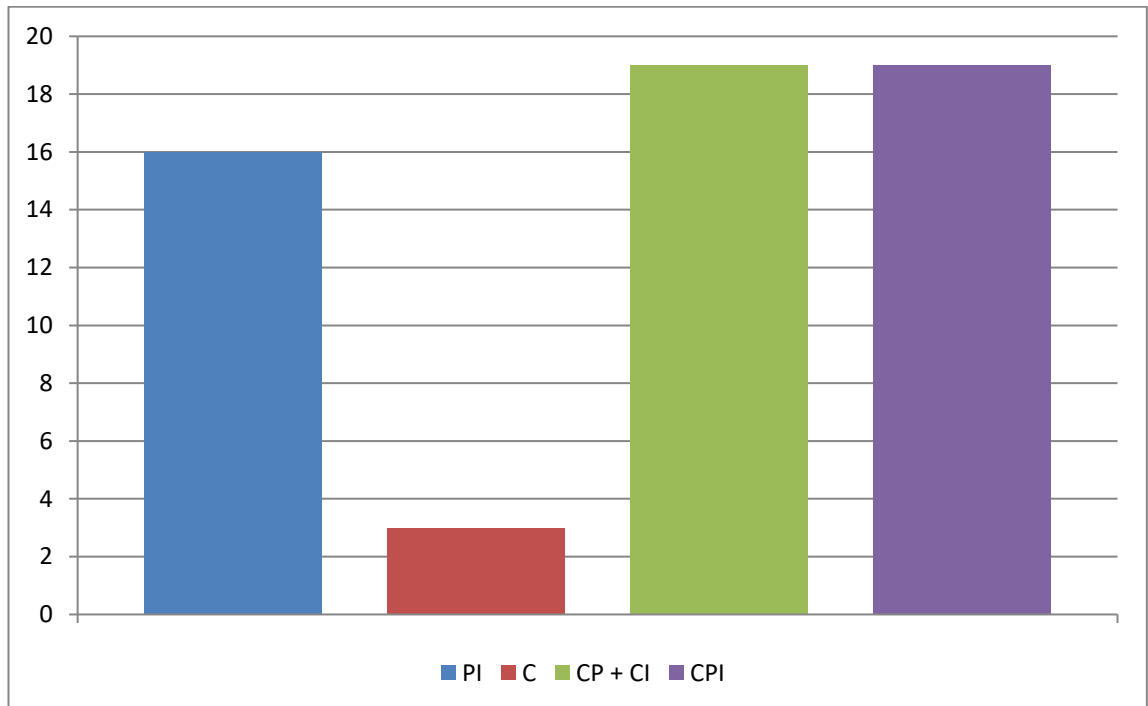
Grafikon broj 3: *Usporedba ukupnog rezultata na strukturi priče*

Iz grafikona je vidljivo da je 50% djece (u ovom slučaju troje) imalo tri boda, 33,3% djece šest bodova (dvoje djece), a 16,7% djece, tj. jedno dijete je imalo deset bodova od mogućih 17.

U kategoriji *Strukturalna složenost* ispitivale su se kombinacije triju sastavnica strukture priče: cilj (C), pokušaj (P) i ishod (I). Tražio se broj PI nizova, broj C (bez P i I), broj CP i CI nizova te broj CPI ishoda.

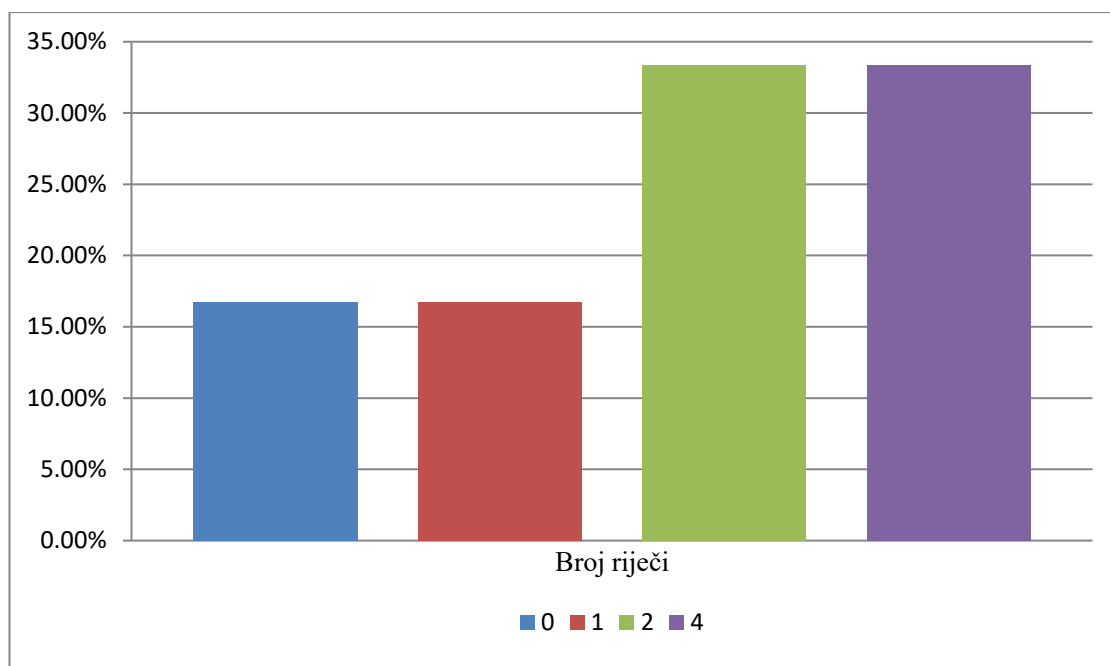
Grafikon broj 4: *Usporedba ukupnog rezultata na strukturalnoj složenosti*

Kao što je vidljivo na grafikonu, djeca su najveći broj bodova (19) postigla u CP + CI nizovima i CPI ishodu, a najmanji broj bodova (3) u C. U PI nizovima postigli su 16 bodova.

U trećoj kategoriji *Riječi koje izražavaju unutarnja stanja (US)* tražio se ukupan broj US riječi u pojavnicama, a US uključuju: riječi kojima se opisuju percepcija (vidjeti, čuti, mirisati, osjetiti...), fiziološka stanja (žedan, gladan, umoran...), svjesnost (živ, budan, spava...), emotivna stanja (sretan, tužan, ljut...) te mentalni glagoli (željeti, misliti, znati, odlučiti, zaboraviti...) i glagoli govorenja (reći, vikati, zvati, pitati...)

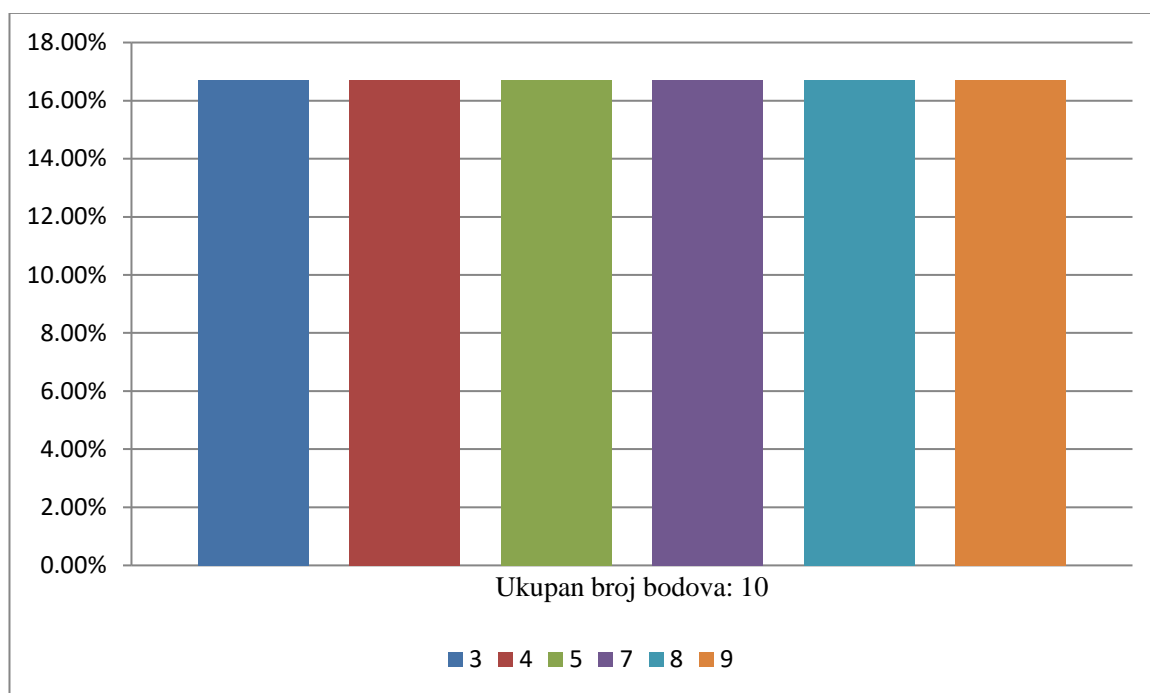
Grafikon broj 5: *Postotak riječi US kod djece*

Riječi koje izražavaju unutarnja stanja (US) kod ispitane se djece nisu često pojavljivale tijekom prepričavanja, pa je tako 33,3% djece, odnosno dvoje djece upotrijebilo četiri riječi US, a dvoje djece je upotrijebilo dvije riječi US, što je još 33,3% ukupnog postotka. Jedno dijete (16,7%) je upotrijebilo samo jednu riječ US, dok jedno (16,7%) nije upotrijebilo nijednu riječ US.

U drugom dijelu procjene ispitivalo se razumijevanje priče kroz 10 pitanja koja je postavljao ispitivač, a djeca su dobila bod za svaki točan odgovor (primjeri točnih i pogrešnih odgovora navedeni su u formularu). Ukupni su rezultati zabilježeni i prikazani u grafikonu broj 6.

Grafikon broj 6: *Usporedba ukupnog rezultata procjene razumijevanja*

Grafikon prikazuje da je svako dijete ostvarilo različit broj bodova, odnosno da je 16,7% djece imalo 3 boda, 16,7% 4 boda, 16,7% 5 bodova, 16,7% 7 bodova, 16,7% 8 bodova i 16,7% 9 bodova od mogućih 10.

Iz rezultata je vidljivo kako je većina djece ostvarila veći broj bodova u razumijevanju priče nego u prepričavanju priče, a zanimljiv je podatak da je najbolji uspjeh, odnosno najviše bodova u oba dijela postiglo najmlađe dijete od ispitanih. Prema rezultatima istraživanja prva hipoteza kojom se očekuje će djeca imati veći uspjeh u razumijevanju priče nego u prepričavanju je potvrđena.

4.5.2. Rezultati istraživanja elemenata strukture pripovjednog teksta kod djece rane vrtićke i predškolske dobi

Drugi problem istraživanja bio je ispitati elemente strukture pripovjednog teksta kod djece rane vrtićke i predškolske dobi. Pratili su se samo elementi za koje je postavljena hipoteza te će u daljnjem tekstu biti navedeni i objašnjeni. Prvo što se u hipotezi očekuje da djeca neće uvoditi u priču već će odmah započeti s radnjom. Svih šestoro djece priču je započelo upravo tako, bez uvoda i spominjanja vremena i mjesta događanja. Ipak, tijekom prepričavanja priče petero djece je spomenulo mjesto događanja, s time da je troje djece navelo da se to zove voda, jedno dijete je reklo da je to more, a jedno da je to ocean. Jedno dijete nije navelo mjesto događanja. Petero djece je spomenulo grm u koji se mačka upetljala/ sakrila/ zapela/ upala/ zaglavila.

Što se tiče likova u priči, troje djece je uključilo sva tri lika (mačka, leptir i dječak), dok troje djece nije spomenulo leptira. Lik mačke je kod jednog djeteta dobio ime Maja, a jedno ju je dijete navodilo kao „macu“. Ostala djeca ostala su kod riječi mačka. Za lik dječaka svako je dijete upotrijebilo drukčiji naziv: za jedno dijete je to bio tata, za drugo dijete ribar, treće dijete je upotrijebilo riječ striček, četvrto dijete je ostalo na riječi dječak, a ostalo dvoje su upotrijebili zamjenice, jedno osobnu zamjenicu - on, a jedno neodređenu zamjenicu – netko. Četvero djece je opisalo emocionalno stanje likova: dječak je bio preplašen, tužan, sretan i uplakan, a mačka je bila tužna, dobra, uplakana i sretna.

Analizirajući tijek radnje priče, uočeno je da su djeca lako stvarala veze između slika, ali ne na jednak način. Primjerice, troje djece je ispričalo kako je mačka htjela uloviti leptira, a troje djece (isto ono troje koje nije uključilo lik leptira u priču) je ispričalo da je mačka prestrašila i napala dječaka. Dvoje djece je priču završilo reakcijom likova, jedno dijete je reklo da su se dječak i mačka osjećali lijepo jer je mačka pojela ribu, a dječak uhvatio loptu, dok je drugo dijete zaključilo da se dječak osjećao dobro jer je upecao loptu, a mačka je bila sretna jer se igrala s ribama. Zanimljivo je još da je zadnje spomenuto dijete jedino ispričalo da se mačka igrala s ribama, a ostali su priču završili na način da je mačka pojela ribe.

S obzirom na rezultate istraživanja, druga postavljena hipoteza u kojoj djeca neće uvoditi u priču već će krenuti „in medias res“ - odmah će započeti s radnjom, opisivat će mjesto događaja i glavne likove (fizička i emocionalna stanja), no više će se bazirati na radnje koje slike prikazuju i stvarati veze između slika, odnosno lako će uočavati uzročno-posljedične veze je potvrđena.

4.5.3. Rezultati utvrđivanja statistički značajne razlike s obzirom na dob, spol, poredak rođenja, obrazovanje roditelja i čestoće aktivnosti kod djece rane vrtićke i predškolske dobi

Treći problem istraživanja bio je ispitati povezanost spola, dobi, poretka rođenja, obrazovanja roditelja i čestoće raznih aktivnosti (pričanje priča, čitanje knjiga, slušanje pjesama i pjevanje, gledanje TV programa i igranje računalnih igara) s djetetom s rezultatima strukture pripovijedanja kod djece rane vrtićke i predškolske dobi.

Nakon što su roditelji anonimno ispunili upitnik o djetetu, analizirani su i iščitani rezultati povezanosti gore navedenih podataka. Utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol, dob, poredak rođenja, obrazovanje roditelja i čestoću raznih aktivnosti. Ovdje valja napomenuti da je razlog zašto nema statistički značajne razlike taj što je u ovom istraživanju ispitan jako mali uzorak djece. Ipak, zanimljiv je podatak da su dva najveća uspjeha postigla djeca čiji su roditelji imali viši stupanj obrazovanja od ostalih roditelja, a roditelji su s tom djecom gotovo svaki dan provodili aktivnosti pričanja priča i čitanja knjiga. Također je zanimljiv podatak da su oba djeteta ženskog spola i koristile su najviše riječi koje izražavaju unutarnja stanja (US).

Promatrajući cjelokupan rezultat istraživanja i postignut uspjeh, iako nema statistički značajne razlike, treća hipoteza kojom se očekuje da razlika među djecom s obzirom na dob neće postojati, ali će djevojčice pričati više od dječaka, te da će djeca čiji roditelji imaju viši stupanj obrazovanja i djeca koja s roditeljima češće provode navedene aktivnosti imati bogatiji rječnik, a samim tim i bolje narativne vještine je potvrđena.

5. ZAKLJUČAK

Istraživanje provedeno za potrebe pisanja ovog rada potvrdilo je da su djeca rane vrtičke i predškolske dobi postigla veći uspjeh u razumijevanju priče nego u prepričavanju priče, što znači da su sposobni ostvariti komunikaciju i razumjeti ono što se od njih traži ili očekuje. Ispitujući elemente strukture pripovjednog teksta potvrđeno je da djeca, u skladu s mnogim suvremenim istraživanjima, s porastom kronološke dobi oblikuju sadržajno potpunije i redosljedno pravilnije priče u kojima opisuju mjesto događaja i glavne likove te su usmjereni prema završetku priče, ali da neki elementi priče još nisu zastupljeni. Ovo je istraživanje pokazalo da ne postoje statistički značajne razlike s obzirom na dob, spol, poredak rođenja, obrazovanje roditelja i čestoće aktivnosti kod djece rane vrtičke i predškolske dobi. Iako je uzorak ispitanika u istraživanju bio malen i rezultati dobiveni na malom uzorku ne omogućuju vjerodostojno donošenje čvrstih zaključaka o strukturi pripovijedanja kod djece rane vrtičke i predškolske dobi, ipak su dovoljno dobri pokazatelji koji opravdavaju potrebu za daljnjim istraživanjima koja se tiču pripovijedanja kod djece. Sustavno korištenje tehnike pripovijedanja u svakodnevnom radu s djecom ima pozitivan utjecaj na razvoj jezičnih kompetencija kod djeteta jer način na koji djeca strukturiraju priču uključuje veliki broj vještina poput povezivanja događaja, oblikovanja teksta (povezivanje riječi i rečenica) i izbora riječi (obogaćivanje vokabulara), kao i uočavanja uzročno-posljedičnih veza. Dijete uz to uči razumjeti ulogu pripovjedača, ali i slušatelja, što utječe na lakši i bolji ostvaraj komunikacije s okolinom. Upravo bi iz tog razloga pripovijedanje trebalo biti nezaobilazan dio aktivnosti koje se provode u predškolskim ustanovama, no svakako je potrebno istaknuti ulogu okoline djeteta, ponajprije roditelja i odgojitelja koji će omogućiti djetetu slobodno izražavanje i na taj način pružiti djeci da se susretu s raznim emocijama te dožive i opišu svijet na novi i drugačiji način.

LITERATURA

Aladrović Slovaček, K. (2019). *Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika*. Zagreb, Alfa.

Aladrović-Slovaček, K. & Kolar Billege, M. (2011). Ocjenjivanje jezične djelatnosti pisanja na materinskome jeziku. U: Bežen, A., Majhut, B. (ur.) *Redefiniranje tradicije: dječja književnost, suvremena komunikacija, jezici i dijete*.

Apel, K., i Masterson, J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do šeste godine*. Zagreb: Ostvarenje.

Baza dječjeg jezika CHILDES na adresi <http://childes.psy.cmu.edu/> (datum pristupa: 01.09.2020.)

Bouillet, D. (2019) *Inkluzivno obrazovanje: odabrane teme*. Zagreb, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.

Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. U: *International Encyclopedia of Education* 3(2), 1643-1647. Oxford, Elsevier.

Chomsky, N. (1966). *Cartesian Linguistic*. New York, Harper and Row.

Čizmić, I., i Rogulj, J. (2018). 'Plastičnost mozga i kritična razdoblja – implikacije za učenje stranoga jezika', *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, (1-2/2018), str. 115-126. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/198556> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Čudina-Obradović, M. (2000). *Kad kraljevina piše kraljeviću*. Zagreb, Udruga Korak po korak.

Čudina-Obradović, M. (1995). *Igrom do čitanja*. Zagreb, Školska knjiga.

Günther, S. (2007). *Willkommen im Kinder-Märchenland!: Märchen werden lebendig durch Erzählen, Hören, Spielen und Gestalten*. Münster, Ökotopia-Verlag.

Hrvatska enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža - on-line izdanje na adresi <https://www.enciklopedija.hr/> (datum pristupa: 01.09.2020.)

Hržica, G., Kuvač Kraljević, J. (2012). MAIN — hrvatska inačica: Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja, *ZAS papers in linguistics* 56. , preuzeto s http://195.37.93.18/fileadmin/material/ZASPiL_Volltexte/zp56/MAIN_croatian.pdf (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Jelaska, Z. (2007). Teorijski okviri jezikoslovnomu znanju u novome nastavnome programu hrvatskoga jezika za osnovnu školu. U: Češi, M. & Barbaroša-Šikić, M. (ur.) *Komunikacija u nastavi hrvatskoga jezika: Suvremeni pristupi poučavanju u osnovnim i srednjim školama*. Zagreb, Naklada Slap i Agencija za odgoj i obrazovanje, str. 9-33.

Jelaska, Z. (2006). 'Jezik, komunikacija i sposobnosti: nazivi i bliskoznačnice', *Jezik*, 52(4), str. 128-138. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/15984> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Jelaska, Z. (2005). Usvajanje materinskoga jezika. U: Jelaska, Z. (ur.) *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, str. 65-88.

Kovačević, M. (1996). 'Pomaknute granice ranoga jezičnoga razvoja: okvir za novu psiholingvističku teoriju', *Suvremena lingvistika*, 41-42(1-2), str. 309-318. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/24214> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Krashen, S. (1981). *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford: Pergamon Press.

Kuvač Kraljević, J. (2015). *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta.

Kuvač, J., i Palmović, M. (2007). *Metodologija istraživanja dječjega jezika*. Jastrebarsko, Naklada Slap.

Kuvač, J. (2005) Bila jednom jedna... : o strukturi dječje priče. *Zbornik radova Stručnog odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja predškolske djece*, 5, 25-42.

Labov, W. (1984). Preobražavanje doživljaja u sintaksu pripovijednoga teksta, *Revija*, 2, Osijek, 46. - 78. Prijevod: Labov, W. (1972.) The Transformation of Experience in Narrative Syntax. U: *Language in The Inner City: Studies in the Black English Vernacular*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 354. - 396.

Lenneberg, E. (1978). 'The natural history of language', U: *The genesis of language. A Psycholinguistic approach*, ur. F. Smith i A.G. Miller. Cambridge, Mass: M.I.T. Press.

Lučić, K. (2007). 'Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi', *Odgojne znanosti*, 9(1 (13)), str. 151-165. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/20837> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Ljubešić, M. (2001). Rana komunikacija i njezina uloga u učenju i razvoju djeteta. *Dijete i društvo*, 3 (3), 261-278.

Medved Krajnović, M. (2010). *Od jednojezičnosti do višejezičnosti: Uvod u istraživanja procesa ovladavanja inim jezikom*. Zagreb, Leykam International.

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje na adresi https://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (datum pristupa: 01.09.2020.)

Pavličević-Franić, D. (2018). 'Utjecaj jezičnih djelatnosti slušanja i govorenja na razvoj komunikacijske kompetencije u procesu ovladavanja hrvatskim jezikom', *Croatian Journal of Education*, 20(Sp.Ed.2), str. 287-308. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/214280> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Pavličević – Franić, D. (2008). 'Jezične i nejezične sastavnice govora', *Jezik*, 55(2), str. 41-53. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/63090> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike : razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*. Zagreb, Alfa.

Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica, akcijsko istraživanje*. Zagreb, Alinea.

Piaget, J. (1977). 'Odnos jezika i mišljenja s genetičkog stajališta', U: *Intelektualni razvoj djeteta – izabrani radovi*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Prepričavanje, pripovijedanje ili naracija – zašto je važno i kako se razvija? na adresi <http://martininblog.hr/prepricavanje-pripovijedanje-ili-naracija/> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Radić Tatar, I. (2013). 'Ovladanost vrstama rečenica na kraju predškolske dobi', *Lahor*, 2(16), str. 165-188. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/130039> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Saussure, F. (2000). *Tečaj opće lingvistike*. Zagreb, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Selimović, H., i Karić, E. (2011). 'Učenje djece predškolske dobi', *Metodički obzori*, 6(2011)1(11), str. 145-160. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/71223> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Singelton, D. (1995). *The age factor in second language acquisition*. Philadelphia: Multilingual Matters.

Slobin, D.I., i Ferguson C.A. (1973). *Studies of Child Language Development*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi – Priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju djecu predškolske dobi*, Zagreb, Golden marketing-Tehnička knjiga.

Velički, V. (2014). *Pričanje priča - stvaranje priča. Povratak izgubljenomu govoru*. Zagreb, Alfa.

Velički, V., i Katarinčić, i I. (2011). *Stihovi u pokretu*. Zagreb, Alfa.

Velički, V. (2009). 'Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću', *Metodika*, 10(18), str. 80-91. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/40817> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Vodopija, I. (2007). *Dijete i jezik : Od riječi do SMS-a*. Osijek, Matica hrvatska.

Vodopija, Š. (2007). *Umijeće slušanja*. Zadar, Naklada d.o.o.

Vrsaljko, S., i Paleka, P. (2018). 'Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja', *Magistra Iadertina*, 13(1), str. 139-159. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/217843> (Datum pristupa: 01.09.2020.)

Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje
(2005). Zagreb, Školska knjiga.

PRILOZI

Prilog 1. Upitnik za roditelje

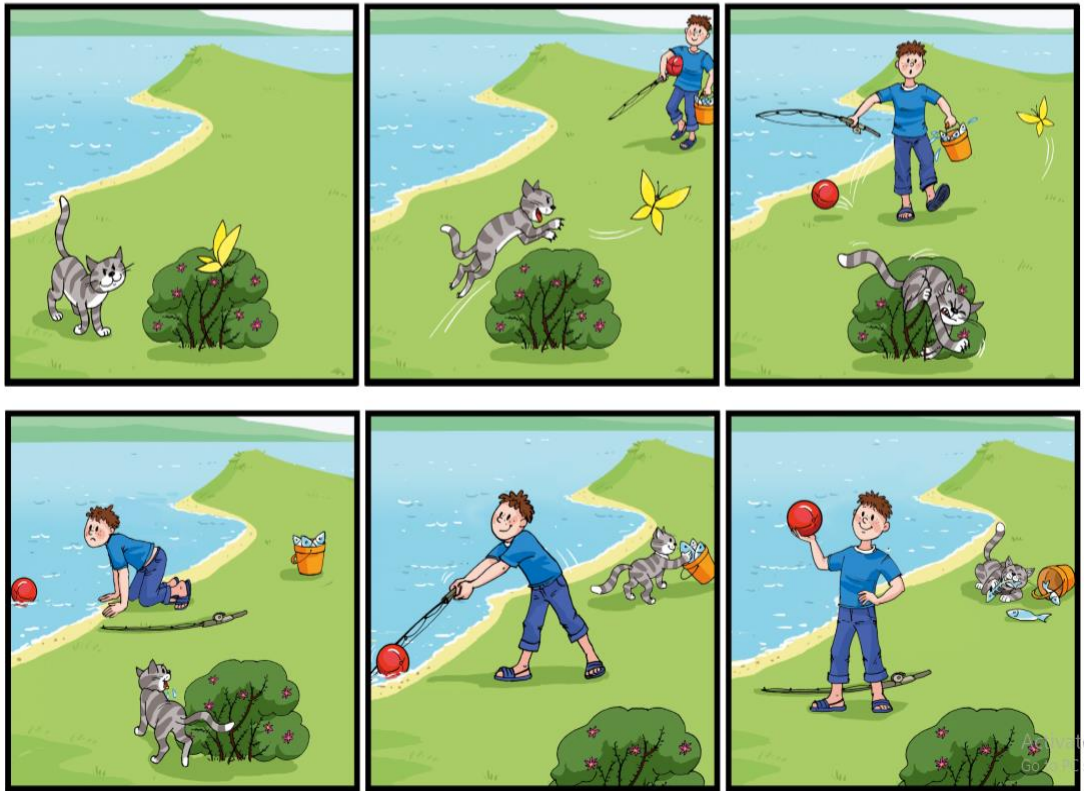
Upitnik za roditelje

1. Ime djeteta (ime, prezime) _____			
2. Datum rođenja _____			
3. Pohađa li Vaše dijete trenutno vrtić /malu školu / školu?			
☐ Da, vrtić, od _____ (godina, mjesec)	☐ Da, školu, od _____ (godina, mjesec)		
☐ Ne	☐ Ne		
Ako da, koju vrstu vrtića?	Ako da, koju vrstu škole?		
☐ Dvojezični	☐ Dvojezični		
☐ Jednojezični J1 = djetetov materinski jezik	☐ Jednojezični J1 = djetetov materinski jezik		
☐ Jednojezični J2 = djetetov drugi jezik	☐ Jednojezični J2 = djetetov drugi jezik		
☐ Neki drugi, koje vrste? _____	☐ Neki drugi, koje vrste? _____		
4. U kojoj je zemlji Vaše dijete rođeno?			
☐ U zemlji u kojoj se govori djetetov J1, kojoj? _____	☐ U zemlji u kojoj se govori djetetov J2, kojoj? _____	☐ U nekoj drugoj zemlji, kojoj? _____	
5. Otkad vaše dijete živi u zemlji u kojoj se govori djetetov J2? _____ (godina, mjesec)			
6. Koje je po redu Vaše dijete rođeno?			
☐ 1.	☐ 2.	☐ 3.	☐ Upišite broj _____
7. Koliko je Vaše dijete bilo staro kad je progovorilo prvu riječ? _____ godina _____ mjeseci			
8. Jeste li ikada bili zabrinuti za jezični razvoj svog djeteta?			
☐ Ne	☐ Da, zašto? _____		
9. Je li itko u Vašoj obitelji imao govorne ili jezične teškoće?			
☐ Ne	☐ Da, tko? _____ primjerice, majka, otac, brat ili sestra...		
10. Je li Vaše dijete ikada imalo problema sa sluhom?			
Slušno oštećenje	Učestale upale		
☐ Ne	☐ Ne		
☐ Da	☐ Da, koliko? _____		
	☐ Slušni kanal		
11. Po Vašem mišljenju, čuje li Vaše dijete normalno?			
☐ Ne	☐ Da		

12. Podatci o roditeljima:																										
	Koji je Vaš materinski jezik (J1)	Koji je Vaš drugi jezik (J2)	Govorite li još neke jezike? Koje?	Koliko vremena živite u ovoj zemlji?	Vaše obrazovanje	Vaše zanimanje																				
Majka																										
Otac																										
<p>13. Koje jezike govorite s djetetom?</p> <p>Majka ☐ Svoj materinski jezik (J1) ☐ Svoj drugi jezik (J2) ☐ I svoj materinski i svoj drugi jezik ☐ Neki drugi jezik/jezike, koji? _____</p> <p>Otac ☐ Svoj materinski jezik (J1) ☐ Svoj drugi jezik (J2) ☐ I svoj materinski i svoj drugi jezik ☐ Neki drugi jezik/jezike, koji? _____</p> <p>14. Koje jezike Vaše dijete govori trenutačno?</p> <p>☐ Svoj J1 ☐ Svoj J2 ☐ Neke druge jezike Koji? _____ Koji? _____ Koje? _____</p> <p>15. Kojim je jezicima dijete izloženo?</p> <p>☐ Svom J1 ☐ Svom J2 ☐ Drugim jezicima. Kojim? _____</p> <p>16. Od koje je dobi Vaše dijete izloženo svom J2?</p> <p>☐ Od rođenja ☐ Prije prvog rođendana ☐ Prije trećeg rođendana ☐ Prije petog rođendana ☐ Od _____ rođendana</p> <p>17. Gdje je Vaše dijete izloženo J2?</p> <p>☐ U vrtiću ili školi ☐ S prijateljima ☐ S roditeljima/rodacima ☐ TV/računalo/knjige ☐ Ostalo _____</p> <p>18. Procijenite koliko je Vaše dijete prosječno (u postocima) dnevno izloženo određenom jeziku (kad se zbroje sve dnevne aktivnosti)?</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th></th> <th>Njegov/njezin materinski jezik (J1)</th> <th>Njegov/njezin drugi jezik (J2)</th> <th>Drugi jezici</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>☐ 25%</td> <td>☐ 25%</td> <td>☐ 25%</td> <td>☐ 25%</td> </tr> <tr> <td>☐ 50%</td> <td>☐ 50%</td> <td>☐ 50%</td> <td>☐ 50%</td> </tr> <tr> <td>☐ 75%</td> <td>☐ 75%</td> <td>☐ 75%</td> <td>☐ 75%</td> </tr> <tr> <td>☐ 100%</td> <td>☐ 100%</td> <td>☐ 100%</td> <td>☐ 100%</td> </tr> </tbody> </table>								Njegov/njezin materinski jezik (J1)	Njegov/njezin drugi jezik (J2)	Drugi jezici	☐ 25%	☐ 25%	☐ 25%	☐ 25%	☐ 50%	☐ 50%	☐ 50%	☐ 50%	☐ 75%	☐ 75%	☐ 75%	☐ 75%	☐ 100%	☐ 100%	☐ 100%	☐ 100%
	Njegov/njezin materinski jezik (J1)	Njegov/njezin drugi jezik (J2)	Drugi jezici																							
☐ 25%	☐ 25%	☐ 25%	☐ 25%																							
☐ 50%	☐ 50%	☐ 50%	☐ 50%																							
☐ 75%	☐ 75%	☐ 75%	☐ 75%																							
☐ 100%	☐ 100%	☐ 100%	☐ 100%																							
19. Procijenite jezične vještine Vašeg djeteta tako da označite određeno polje.					Jako dobro	Prilično dobro	Loše	Jako loše																		
Koliko dobro Vaše dijete razumije svoj materinski jezik (J1)?																										
Koliko dobro Vaše dijete razumije svoj drugi jezik (J2)?																										
Koliko dobro Vaše dijete govori svoj materinski jezik (J1)?																										
Koliko dobro Vaše dijete govori svoj drugi jezik (J2)?																										

20. Prema Vašem mišljenju, koji jezik Vaše dijete najbolje govori?		☐ Svoj J1 ☐ Svoj J2 ☐ Neki drugi jezik, koji? _____			
21. Prema Vašem mišljenju, preferira li Vaše dijete jedan jezik?		☐ Ne ☐ Da, koji? _____			
22. Naznačite čestoću navedenih aktivnosti s Vašim djetetom tijekom posljednjih mjesec dana.		Njegov/njezin materinski jezik (J1)		Njegov/njezin drugi jezik (J2)	
		Nikad	Dva puta mjesечно ili dva tjedno	Jednom puta dnevno	Gotovo svakog dana
Pričanje priča					
Čitanje knjiga					
Slušanje pjesama ili pjevanje					
Gledanje TV programa, DVD sadržaja, igranje računalnih igara					

Prilog 2. Priča *Mačka*

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam ja, **Lucija Perko**, samostalno analizirala literaturu, provela istraživanje i napisala završni rad na temu **STRUKTURA PRIPOVIJEDANJA U RANOJ VRTIČKOJ DOBI** pod vodstvom mentorice **doc. dr. sc. Katarine Aladrović Slovaček**.

U Zagrebu rujan, 2020.